

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **P. N.**, proti žalovaným: **1) Krajský soud v Ostravě**, se sídlem Havlíčkovo nábřeží 34, Ostrava, **2) Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 427/16, Praha 2, o žalobě ve věci práva na informace, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 7. 2021, č. j. 25 A 120/2021 - 5,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 7. 2021, č. j. 25 A 120/2021 - 5, **se zrušuje a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Shrnutí předcházejícího řízení

[1] Žalobce v žalobě podané u Krajského soudu v Ostravě brojil proti obsahu odpovědi na svoji žádosti o informace, které se mu dostalo od žalovaného (Krajského soudu v Ostravě). Podstatou tohoto nesouhlasu byla žalobcem tvrzená nepravdivost poskytnuté informace ohledně skutečnosti, zda rozvrh práce Krajského soudu v Ostravě obsahuje pravidlo, že věci napadlé Krajskému soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci budou rozhodnuty na této pobočce. Současně žalobce požádal krajský soud o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů.

[2] Krajský soud v záhlaví uvedeným usnesením zamítl žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce, neboť dospěl k závěru, že návrh žalobce zjevně nemůže být úspěšný. Žalobci se totiž dostalo odpovědi na jeho žádost o informace, což sám žalobce ani nepopřel. Žalovaný žalobci sdělil, že rozvrhy práce

nezabezpečují, že věci napadlé na olomouckou pobočku na ní také musí zůstat. Hodnocení zákonnosti takové úpravy, o níž byl žalobce informován, však již do sféry práva na informace nespadá. Má-li žalobce zato, že vinou nezákonného rozvrhu práce bylo zasaženo do jeho práv v trestních řízeních, má možnost toto namítat právě v těchto trestních řízeních. Obvody krajských soudů se navíc nekryjí s obvody krajů samosprávných. Pobočka je toliko organizační složkou soudu, přičemž veškerá ustanovení právních předpisů se vztahují k soudu jako celku. Vnitřní organizace soudu, včetně regulace věci projednávaných na pobočce, je záležitostí rozvrhu práce daného soudu.

II. Obsah kasační stížnosti

[3] Žalobce (dále „stěžovatel“) napadl výše uvedené usnesení krajského soudu kasační stížností, v níž vyjádřil nesouhlas se závěrem krajského soudu stran zjevné neúspěšnosti žaloby. Skutečnost, že se stěžovateli dostalo odpovědi, nebyla nikdy předmětem sporu. Tvrděním, že se stěžovateli dostalo odpovědi a hodnocení zákonnosti úpravy, o níž požadoval stěžovatel informace, již do sféry práva na informace nespadá, se snaží krajský soud odvést pozornost od merita věci. Tím je otázka, zda jsou krajským soudem poskytnuté informace pravdivé či nikoliv. Tedy, zda je v rozvrzích práce Krajského soudu v Ostravě obsaženo pravidlo, podle kterého věci napadlé na olomoucké pobočce soudu na ní dále zůstanou. Krajský soud tvrdí, že takové pravidlo v rozvrhu práce není. Podle stěžovatele však lže, aby nepřiznal protiústavní postup ve věci sp. zn. 2951/2011.

[4] V příslušných rozvrzích práce je uvedeno, že trestní věci u řízení v I. stupni v obvodu Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci nenapadají na pracoviště Ostrava, vyjma vojenských trestných činů. Pro rok 2021 je příslušnost pobočky nově určena výslovně dle obvodů okresních soudů v Jeseníku, Olomouci, Přerově, Šumperku a Vsetíně. Z toho je zřejmé, že i tento rozvrh práce vylučuje přesun kauzy z Olomouce do Ostravy. Podpůrně lze argumentovat postupy při vyloučení soudce, jež ani v náznaku neumožňují přesunovat věci mezi pobočkou krajského soudu v Olomouci a v Ostravě. Krajský soud tedy uvedl nepravdivou informaci a odmítá nyní své pochybení napravit. Závěr ohledně lži krajského soudu je podpořen též dikcí zákona o soudech a soudcích, který v § 42 odst. 1 písm. b) stanoví, že v rozvrhu práce se mimo jiné stanovuje okruh věcí, které se projednávají a rozhodují na pobočce soudu. V § 42 odst. 1 písm. d) bod 2. zákona o soudech a soudcích je pak dále stanoveno, že v rozvrhu práce se stanoví pravidla přidělování věcí soudním oddělením tak, aby věci, které se projednávají a rozhodují na pobočce soudu, připadly soudnímu oddělení působícímu na této pobočce. Nutnost existence uvedeného pravidla v rozvrhu práce je tedy dána *ex lege* a popírání tohoto pravidla lze označit za sebevražedné konání. Ostatně rozvrh práce Krajského soudu v Ostravě byl podroben zkoušce v nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 2769/15, ve které neobstál v důsledku užití pojmu „řídícího předsedy senátu“, což je funkce neznámá zákonu o soudech a soudcích. Rozvrh práce je tedy „achillovou patou“ krajského soudu, a proto o něm soud nechce poskytnout žádné, natož pravdivé, informace.

[5] Krajský soud navíc postupoval v rozporu s právním názorem vyjádřeným v bodu 66 nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. III. ÚS 3339/20, dle kterého je třeba

pokračování

apelovat na dodržování základních zásad činnosti správních orgánů tak, jak jsou zakotveny ve správním řádu, zejména na povinnost chovat se k dotčeným osobám zdvořile a podle možností jim vycházet vstříc, či jen projevít ochotu pomoci. Krajský soud se však stěžovateli nepokusil poskytnout pravdivou informaci, nebyl ani ochotný; věc překroutil a následně odmítnul. Tím potvrdil vhodnost delegace, jejíž důvody stěžovatel již předvídal v podáních vedených u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. Na 160/2020, Na 166/2020. Stěžovatel dále odkázal na argumenty uvedené v citovaných podáních. V posuzovaném případě se tedy nemohlo jednat o zjevně bezúspěšnou žalobu, když srovnáním poskytnuté informace, rozvrhu práce a zákona je naopak zřejmé, že krajský soud poskytnul stěžovateli nepravdivou informaci.

III. Posouzení kasační stížnosti

[6] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. S ohledem na usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, podle něhož v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jakým je také usnesení, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce, nemusí být stěžovatel v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem a není povinen hradit soudní poplatek, netrval Nejvyšší správní soud na podmínce zaplacení soudního poplatku ani na podmínce zastoupení advokátem.

[7] Nejvyšší správní soud následně posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[8] Kasační stížnost je důvodná.

[9] Jádrem sporu spočívá v tom, zda žaloba stěžovatele představuje zjevně bezúspěšný návrh, a krajský soud tedy dospěl ke správnému závěru ohledně zamítnutí návrhu stěžovatele na přiznání osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce.

[10] Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce.* Z právě uvedeného vyplývá, že nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků vylučuje právo na bezplatné zastoupení. Podmínky pro osvobození od soudních poplatků přitom upravuje § 36 odst. 3 s. ř. s., podle kterého platí, že *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků.* Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, pak takovou žádost zamítne. Podle tohoto ustanovení soudního řádu správního tak je rozhodnutí o tom, zda lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, vázáno na prokázání okolnosti, že účastník řízení nemá dostatečné

prostředky. Současne však věta třetí citovaného ustanovení soudního řádu správního stanoví, že žádost je třeba zamítnout, dospěje-li soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný.

[11] Jak již Nejvyšší správní soud vyslovil v rozsudku ze dne 29. 6. 2011, č. j. 1 Ans 7/2011-19, „je sice skutečností, že ačkoliv s. ř. s. ve své terminologii vícekrát používá pojem „zjevně“ (§ 36, § 46, § 49, § 78, § 108), nepodává však legální definici tohoto pojmu. Judikatura interpretující pojem „zjevně“ (např. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2006, č. j. 4 Ads 19/2005 – 105, (publikovaném pod č. 909/2006 Sb. NSS) dovodila, že „zjevná neúspěšnost“ návrhu by měla být zjiitelná bez pochyb, okamžitě, měla by být nesporná a naprosto jednoznačná bez toho, aby bylo prováděno dokazování“. Pokud se týká věcné legitimace k posouzení „zjevnosti neúspěšnosti“ návrhu, Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 28. 6. 2006, č. j. 3 As 26/2006 – 69, (publikovaném pod č. 1616/2008 Sb. NSS), konstatoval, že „závěr o zjevné neúspěšnosti podaného návrhu by si byl soud prvního stupně oprávněn učinit toliko v situaci, kdy by např. kasační stížnost byla podána opožděně, osobou k tomu zjevně neoprávněnou, či by byla podána proti rozhodnutí, proti němuž není kasační stížnost přípustná.“ Ačkoliv se nyní uvedená judikatura zabývala řízením o kasační stížnosti, situace pro určení „zjevné neúspěšnosti“ návrhu (žaloby) je v tomto ohledu shodná.

[12] Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je tedy vlastnost „zjevně neúspěšného návrhu“, kterou zákonodárce vyjádřil pojmem „zjevně“, třeba vykládat jako vlastnost návrhu seznatelnou „na první pohled“, jehož neúspěšnost je bez jakýchkoliv pochybností a dokazování zcela jednoznačná, nesporná a okamžitě zjiitelná. Mezi zjevně neúspěšné návrhy přitom judikatura kasačního soudu řadí například opožděně podanou žalobu, opožděně podanou kasační stížnost, návrh na prominutí zmeškání zákonné lhůty, kterou nelze prominout, návrh, který je výslovně (bez meritorního posouzení charakteru a povahy žalobou napadeného úkonu) vyloučen z meritorního přezkoumání, jako je např. kasační stížnost proti usnesení o přerušení řízení (srov. např. rozsudek NSS ze dne 19. 12. 2007, č. j. 7 Afs 102/2007 - 72). Nejvyšší správní soud dále považoval za zjevně neúspěšné návrhy ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., pokud kasační stížnost směřovala proti odmítnutí žaloby z důvodu nevyčerpání řádných opravných prostředků v řízení před správním orgánem (§ 46 odst. 1 písm. d) a § 68 písm. a) s. ř. s.) a současně skutečnost, že žaloba byla podána před vyčerpáním řádných opravných prostředků, byla bez dalšího zjevná již při jejím podání a nebyla závislá na předběžném posouzení povahy návrhu či jakémkoli dokazování (viz usnesení NSS ze dne 22. 8. 2012, č. j. 8 As 75/2012 - 25).

[13] Naopak o „zjevně neúspěšný návrh“ nejde tehdy, je-li „zjevnost“ závislá na předběžném zkoumání a posouzení povahy návrhu, jako tomu je např. u návrhu na vyslovení nicotnosti správních rozhodnutí (srov. výše citovaný rozsudek NSS sp. zn. 7 Afs 102/2007). Návrh tedy nebude zjevně neúspěšný, pokud je třeba dalšího dokazování, tedy nejde o skutkově nepochybnou věc (např. není jasné, kdy bylo doručeno správní rozhodnutí, od něhož se odvozuje včasnost podané žaloby). Návrh není zjevně neúspěšný ani tehdy, pokud je třeba k právnímu závěru komplikovanějšího výkladu (složitě případy výkladu práva). Naopak zjevně neúspěšným návrhem bude skutkově i právně jednoznačná věc, ve které právní závěr jednoznačně vyplývá z textu zákona bez potřeby jeho

pokračování

interpretace (*In claris non fit interpretatio*, viz Zdeněk Kühn, Tomáš Kocourek a kolektiv. *Soudní řád správní. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 268).

[14] Nejvyšší správní soud dospěl s ohledem na výše citovanou judikaturu k závěru, že krajský soud nesprávně dovodil zjevnou bezúspěšnost žaloby stěžovatele, kterou tento brojil proti způsobu vyřízení jeho žádosti o informace. Stěžovatel sice nepopírá, naopak sám uvádí, že informace mu byla ze strany krajského soudu poskytnuta. Tvrdí však, že poskytnutá informace je zjevně nepravdivá. Tato skutečnost sama o sobě nemůže zapříčinit shledání žaloby zjevně neúspěšným návrhem, jelikož tato nebyla v posuzovaném případě seznatelná „na první pohled“, a není podepřena ani související judikaturou Nejvyššího správního soudu, který by v obdobných případech nemožnost úspěchu žaloby konstatoval. Nejedná se přitom ani o situaci, kdy by zjevná neúspěšnost takového návrhu plynula z výkladu zákona zaujatého judikaturou (srov. *a contrario* rozsudek NSS ze dne 29. 6. 2011, č. j. 1 As 51/2011 - 135).

[15] V této souvislosti lze poukázat na to, že možnost brojít zásahovou žalobou proti úkonu spočívajícímu v poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb. shledal (byť v situaci nikoli srovnatelné s projednávanou věcí) i rozšířený senát v rozsudku ze dne 22. 10. 2014, č. j. 8 As 55/2012 - 62, č. 3155/2015 Sb. NSS. Pokud by byla zcela *apriori* vyloučena jakákoli soudní obrana proti vyřízení žádosti o informaci poskytnutím informace, byť zcela nesmyslné či zjevně nepravdivé, mohlo by to znamenat otevření cesty pro povinné subjekty, jak obcházet ústavně zaručenou povinnost poskytovat informace o své činnosti bez jakékoli možnosti soudní ochrany práva občanů takové informace požadovat. Na druhou stranu je třeba zvážit i to, že správní soudy by neměly být zavalovány množstvím žalob domáhajících se přezkoumání pravdivosti informací poskytnutých povinnými subjekty. Tyto otázky bude třeba meritorně posoudit v řízení o žalobě, přičemž Nejvyšší správní soud nijak nemíní v této fázi řízení předjímat, jak má být o žalobě stěžovatele rozhodnuto. Nyní postačí konstatovat, že se jedná o otázku nikoli zcela jasnou, která by umožňovala učinit závěr o zjevné bezúspěšnosti žaloby. Ostatně zdejšímu soudu je známo, že témuž stěžovateli Krajský soud v Ostravě v obdobné věci (kdy se domáhal zásahovou žalobou ochrany proti jiné, dle jeho tvrzení lživé, informace poskytnuté dle zákona o svobodném přístupu k informacím) osvobození od soudních poplatků přiznal a zástupce ustanovil usnesením ze dne 26. 4. 2021, č. j. 25 A 69/2021 - 22, aniž by v nyní napadeném usnesení vysvětlil odlišnost projednávané věci od věci vedené pod sp. zn. 25 A 69/2021.

[16] Nejvyšší správní soud ovšem uvádí, že právě uvedeným není dotčena možnost odepřít výjimečně nemajetnému žalobci osvobození od soudního poplatku a ustanovení zástupce v případě, kdy to odůvodňuje množství sporů vedených navrhovatelem a jejich povaha, resp. v případech zneužívání práva na informace ve smyslu kritérií, které vyplývají z ustálené judikatury NSS (srov. např. rozsudek ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, č. 2601/2012 Sb. NSS).

[17] K námitkám stěžovatele směřujícím do merita věci Nejvyšší správní soud pouze dodává, že těmito se nemohl za situace, kdy je předmětem přezkumu procesní usnesení

krajského soudu, blíže zabývat. Tyto budou dále podrobeny soudnímu přezkumu v rámci řízení před krajským soudem.

IV. Závěr a náklady řízení

[18] Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou. Usnesení krajského soudu podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[19] Krajský soud v novém rozhodnutí rozhodne též o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 věta první s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. září 2021

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu